

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozní ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Volby a volební chování obyvatel měst a obcí v ČR

Bc. Karin Babuřková

Souhrn

Diplomová práce na téma „Volby a volební chování obyvatel města Třebíče se v teoretické části věnuje problematice lokální demokracie, volbám a volebnímu chování. Empirická část popisuje socioekonomický a politický charakter obce. Dále charakterizuje místní politický život. Práce analyzuje výsledky dotazníkového šetření. Cílem práce je objasnit uplatnitelnost teorie stranické identifikace ve volbách do zastupitelstva ve městě Třebíč.

Klíčová slova: obec, politická strana, stranický systém, Třebíč, volby, volební chování, volební systém, voliči, zastupitelstvo

Úvod

Problematika komunální politiky se v posledních letech dostává, na rozdíl od let předchozích, do popředí zájmu českých politologů. V případě komunální politiky se jedná (Balík, 2008, s. 7) o nejnižší institucionalizovanou úroveň politického života. Právě oblast komunální politiky je oblast, která si zaslouží dle kladné prozkoumání. Diplomová práce se v teoretické části zabývá pojmem lokální demokracie a systémem voleb. Popisuje volební systémy, které se uplatňují ve volbách do obecních zastupitelstev, a představuje si modely volebního chování, které se dělí do tří kategorií. Jde o model sociologický (strukturální, radikální), model racionálního výběru (ekonomický) a tímto typem je model stranické identifikace, který je nejčastěji používán. V empirické části diplomové práce charakterizujeme socioekonomický a politický charakter města Těmperk, vymezíme si její geograficky, podíváme se i do historie města. Dále s pomocí, především údajů z posledního sčítání lidu, bytů a domů, které proběhlo v roce 2011, vytvoříme charakteristiku těmperských občanů. V další části se práce zabývá vyhodnocením jednotlivých otázek, které byly součástí dotazníkového šetření. V kapitole výsledky a diskuse práce charakterizuje voliče podle strany, kterou v podzimních volbách v roce 2014 volili. Závěr diplomové práce se v nutném srovnání výsledků dotazníkového šetření s výsledky, kterých dosáhli předtím politologové zabývající se stranickou identifikací.

Cíl práce a metodika

Cílem práce je objasnit uplatnitelnost teorie volebního chování ve volbách do konkrétního zastupitelstva, kterým bude zastupitelstvo města Těmperk. Důležitým cílem bude ověřit uplatnitelnost především modelu stranické identifikace a sociálně-strukturálního modelu. Diplomová práce bude pojata jako případová studie. Subjektem zkoumání bude město Těmperk, které bylo vybráno záměrně, nebo jde o větší město, které stojí na rozhraní mezi lokální a národní politikou. Ve vybrané oblasti má smysl uvažovat o vztahu mezi sociální strukturou voličů a jejich volebním chováním. Technikou sběru dat bude dotazníkové šetření. Dotazník bude distribuován elektronicky, pro získání co nejvíce aktuálních dat vhodných ke zpracování. Bude zajímavé porovnat, zda stranická identifikace voličů v tomto městě se dá srovnat se stranickou identifikací voličů do parlamentu a zda je tedy možné

aplikovat modely stranické identifikace i na úrovni lokální politiky. K naplnění cíle práce bude dále využito studia dokumentů a výsledků komparace statistických dat, která jsou dostupná především díky českému statistickému úřadu.

Teoretická východiska

Diplomová práce se v teoretické části zabývá pojmem lokální demokracie. Zaměřuje se na problematiku územní samosprávy a to především z hlediska obecního zřízení v České republice a popisuje orgány obce, orgány zastupitelstva a rady obce. Další část se vnuje systému voleb, popisuje volební systémy, které se uplatňují ve volbách do obecních zastupitelstev, a představuje si modely volebního chování, které se dělí do tří kategorií. Jedním z typů je model sociologický (strukturální, radikální), model racionálního výběru (ekonomický) a tímto typem je model stranické identifikace, který je nejčastěji používán. Práce se zaměřuje především na model stranické identifikace, který nejvíce uplatňuje evropského pohledu, nebo z pohledu České republiky.

Empirická část

Empirická část diplomové práce nejprve charakterizuje socioekonomický a politický charakter města Mělník, vymezila její geograficky i z hlediska historie města. Dále s pomocí především údajů z posledního sčítání lidu, bydlení a domů, které proběhlo v roce 2011, vytváří charakteristiku mělnických občanů. Obyvatelstvo obce dělí dle pohlaví, rodinného stavu, dle věkových skupin, nejvyššího ukončeného vzdělání a dalších aspektů. Další část práce se soustředí na charakteristiku místního politického života, ukazuje, jak v průběhu posledních dvaceti let místní obyvatelé volili a jak si jednotlivé strany vedly v různých volbách do zastupitelstva. V další části se práce zabývá vyhodnocením jednotlivých otázek, které byly součástí dotazníkového šetření. Dotazník byl vypracován na stránkách dotaznik.czu.cz a byl distribuován elektronickou cestou. Obsahoval dvacet otázek a byl určen pouze občanům s trvalým pobytem ve městě Mělník. A další nezbytnou podmínkou k jeho vyplnění byla aktivní účast ve volbách do obecního zastupitelstva ve dnech 10. 10. 2014 a 11. 10. 2014.

Výsledky a diskuse

Kapitola výsledky a diskuse se podrobněji vnuje charakteristice voličů podle volené strany, která vznikla z výsledků dotazníkového šetření. Z dotazníkového šetření vyplývá, že velmi blízko ke straně se cítí respondenti, kteří volili KDU-ČSL a SSD. Teorii stranické identifikace není na úrovni šetření prakticky využitelná a to vzhledem k faktu, že u většiny volených subjektů převládla nízká míra identifikace. Z výsledků dále vyplývá, že se celkem blízko ke straně cítí voliči ANO 2011 a ODS. Nejblíže se dle dotazníkového šetření cítí voliči i Nezávislé volby, TOP 09, KSČM, Sdružení PRO-REGION a Piráti a Strana zdravého rozumu. Koncept stranické identifikace je využitelný pouze pro interpretaci volebního chování voličů u některých politických stran, a proto se nedá tvrdit, že by se více voličů identifikovalo s některým typem stran (např. levicové, pravicové, velké, malé, parlamentní, neparlamentní, apod.). Zároveň se ukazuje, že část teorie interpretující volební chování prostřednictvím kritéria negativní emocionální vazby, se ukazuje jako platná u KSČM. KSČM získala v dotazníkovém šetření téměř 60% hlasů u otázky, kterou stranu by voliči nikdy nevolili. Nejzávažnějším důvodem, proč by voliči danou stranu nikdy nevolili, byl fakt, že voliči nesouhlasili s historií KSČM, že jim i nadále nevěří, že je nevolí z principu a dokonce, že k nim pociťují odpor, což potvrzuje právě negativní emocionální vazbu ke straně. V další části práce dochází ke srovnání voličů na parlamentní úrovni a ve volbách do zastupitelstva obce a ke stanovení typického voliče ve volbách do územněsprávního zastupitelstva.

Závěr

Cílem práce bylo objasnit uplatnitelnost teorie volebního chování ve volbách do konkrétního zastupitelstva, kterým bude zastupitelstvo městského územněsprávního zastupitelstva a to ve volbách na podzim v roce 2014. Identifikace symbolická je nejzávažnější u voličů s nižším stupněm vzdělání, v ústech, žijících v obcích na venkově a emocionálně se ztotožňujících se s symboly a tradicemi strany. Z výsledků šetření vyplynulo, že do nižší míry se zařadili pouze voliči SSD s vyučením bez maturity, kteří by nikdy nevolili TOP09 a potvrdili zároveň, že i ve volbách do zastupitelstva v roce 2010 volili SSD. V nižší střední třídě byli voliči KDU-ČSL a KSČM, kteří v šetření vykazovali i na úrovni lokální politiky

dlouhodobě stabilní je volební chování nejlépe voličů KS M a ostatních. Respondenti volící KDU-
SL, nejčastěji se stalo kolským vzděláním by nikdy nevolili KS M a ve volbách v roce 2010
také volili KDU-
SL. Naopak voliči KS M s vyučením bez maturity, což potvrdilo nižší
vzděláním voličů této strany, by nikdy nevolili TOP09. I voliči KS M v minulých volbách
byli v ruce stejné strany. Poslední stranou v průzkumu, kterou volili voliči v minulých volbách,
byli voliči TOP09, kteří ovšem uvedli, že dosáhli vysokoškolského vzděláním.
Respondenti ostatních stran se rozmístili napříč sociálními skupinami a jistě žádný z nich
nevolil stejnou stranu v obou volbách do zastupitelstva. Kromě voličů TOP09, potvrdili
voliči SSD, KS M i KDU-
SL, že patří k nižší sociální třídě a především potvrzují, že
mají nejstabilnější volební chování. Nejméně stabilní jsou voliči s pragmatickou
identifikací. Mezi tento typ respondentů se z výsledků dotazníkového průzkumu zařadili voliči
Nezávislé volby, TOP09, Sdružení PRO OREGION a Piráti a Strana zdravého rozumu,
kteří uvedli, že se k volené straně necítí příliš blízko a ani v jednom případě nevolili
v předchozích volbách shodnou stranu. To potvrzuje tvrzení, že tento druh voličů volí
stranu, především z hlediska svého ekonomického zájmu. Identifikace ideologickou je
nejčastěji u respondentů, kteří dosáhli vyššího vzděláním, kteří jsou politicky aktivní a
identifikují se s programem strany. Z výsledků vyplynulo, že mezi vysokoškolsky vzdělané
respondenty patří voliči Nezávislé volby, TOP 09, Sdružení PRO-REGION a Piráti a
voliči ODS. Kromě voličů ODS, kteří uvedli, že se ke straně cítí celkem blízko a volili ji i
ve volbách v roce 2010, respondenti ostatních stran se necítí příliš blízko a nepotvrzují
domněnku, že se identifikují s programem dané strany. Ovšem uplatnitelnosti teorie
stranické identifikace není na úrovni územní vysoce vyhodnotitelná a to vzhledem k faktu,
že u většiny volených subjektů převládla nízká míra identifikace. Právě jedním z
výsledků dotazníkového průzkumu bylo zjistit, že se průzkumem zúčastnilo 40% respondentů
s vysokoškolským vzděláním, i když podle výsledků českého statistického úřadu je
v území jen 14% vysokoškolský . Proto je nutné podotknout, že závěry je potřeba brát
s jistou mírou opatrnosti. Závěry vycházejí z analýzy dat, které bylo možné získat, v rámci
možností distribuce dotazníků mezi respondenty. Výsledky práce jsou relevantní pro daný
subjekt výzkumu, tzn. pro město Ústí nad Labem. Proto se nabízí otázka, do jaké míry jsou tyto
závěry zobecnitelné z hlediska volebního chování voličů v komunálních volbách, popřímo
komunálních volbách obdobně velkých municipalit v ČR. Je pochopitelné, že závěry mají
omezenou platnost na území Ústí nad Labem. Nicméně práce je možné vnímat také jako východisko pro

další výzkumy zaměřené na obdobnou problematiku v jiných a velikostně rozlišených obcích.

7 Seznam použitých zdrojů

BALÍK, Stanislav. *Česká komunální politika v obcích s rozdílnou působností: koalice, volební vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. 387 s. ISBN 978-80-7325-144-4.

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 256s. ISBN 978-80-247-2908-4.

MEJREK, Jaroslav, BUBENÍK, Václav, OPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. 1.vyd. Praha: Grada, 2010. 240s. ISBN 978-80-247-3061-5.

MEJREK, Jaroslav, KOPÍŠ, IVA, Radek. *Základy veřejné správy*. 1.vyd. Praha: ZU v Praze PEF, 2007. 124s. ISBN 978-80-213-1626-3.

MEJREK, Jaroslav, BUBENÍK, Václav, LUHANOVÁ, Markéta. *Politika v regionálním rozvoji: Úvod do studia*. 1.vyd., 2. Dotisk. Praha: ZU v Praze PEF, 2006. 164 s. ISBN 80-213-1157-6.

HUDÁK, Jakub, JIŘIČEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Komunální politické systémy*. Praha: Desktop Publishing UK FF Praha, 2003. 190 s. ISBN 80-7308-056-7.

KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde Praha a.s., 2007. ISBN 978-80-7201-665-5.

LEBEDA, Tomáš. *Volební systémy poměrného zastoupení. Mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1523-3.

LINEK, Lukáš. *Zrazení snu?: Struktura a dynamika postojů politického režimu a jeho institucí jejich dle sledky*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-029-2.

MAJEROVÁ, Věra, MAJER, Emerich. *Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství: II. část*. 2.vyd., 1.dotisk. Praha: ZU v Praze PEF, 2009. 275 s. ISBN 978-80-213-1698-0.

MATĚJKA, Petr, VLACHOVÁ, Klára. *Nerovnost, spravedlnost, politika: česká republika 1991-1998*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. 402 s. ISBN 80-85850-82-6.

SISK, Timothy. *Democracy At The Local Level: The International IDEA Handbook on participation, Representation, Conflict Management, And Governance*. Stockholm: International IDEA. 2001. ISBN 91-89098-73-0.

TRADÍN, Pavel, OUTLÝ, Jan. *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 2004. ISBN 80-244-0798-1.

VANÍČEK, Jiří. *Lokální politika*. 1.vyd. Opava: Slezská univerzita FVP, 2009. ISBN 978-80-7248-558-1.

VLACHOVÁ, Klára. *Stranická identifikace v české republice*. 1.vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000. 33s. Sociologické texty, SP 00:5. ISBN 80-85950-81-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

ERMÁK, Jindřich. *Volební účast a stranická identifikace českých občanů* [online]. E-polis.cz, 5. duben 2005. [cit. 2015-03-03]. Dostupné na WWW: <http://www.e-polis.cz/clanek/volebni-ucast-a-stranicka-identifikace-ceskych-obcanu.html>. ISSN 1801-1438.

Český statistický úřad. *Sítání lidu, domácnosti a bydlení 2011* [online]. ©2009 - 2011 [cit. 2015-01-10]. Dostupné na WWW: <http://vdb.czso.cz/sldbvo>

eský statistický ú ad. Ve ejná databáze. *Základní údaje o volbách do zastupitelstev obcí 2014 v obcích vybraného SO* [online]. 2015 [cit. 2015-01-20]. Dostupné na WWW: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislotab=VOL0453PU_OB1.164&kapitola_id=984&voa=tabulka&go_zobraz=1&verze=0

eský statistický ú ad. *Volby* [online]. ©2014 [cit. 2015-01-20]. Dostupné na WWW: www.volby.cz

Dotazník czu.cz. *Zpracování dotazníkového -et ení* [online]. ©2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné na WWW <http://dotaznik.czu.cz/index.php?sid=67398&lang=cs>

Fulsoft *Zákony, judikatura a literatura 2014. Zákon . 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o zm n n kterých zákon* [online]. © 1997 ó 2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné na WWW: http://www.fulsoft.cz/infozdroje.czu.cz/33/491-2001-sb-zakon-o-volbach-do-zastupitelstev-obci-a-o-zmene-nekterych-zakonu-ve-zneni-ucinnem-k-7-4-2014-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_-jrpTq9cW1BaCVhDVM5OMLp4S_8CD-vMUnwPlw/?query=z%E1kon+o+volb%E1ch+do+zastupitelstev+obc%ED&serp=1#

LINEK, Luká-. *M ení stranické identifikace*. Data a výzkum - SDA Info [online]. 2009, .2, s. 187-210.[cit. 2015-01-29]. Dostupné na WWW: http://dav.soc.cas.cz/uploads/21ba4ab0ec55c45e08f0737c645bbbf714256fdb_DaV09_2_p187_210.pdf